



Crno-bela fotografija modernog (o knjizi Mišela Uelbeka *Karta i teritorija*)

Sama esencija modernizma, naučnog i tehničkog napretka sveta isprepletana sa životom, kako Uelbek i sam kaže, predstavlja pravu sliku ovog romana. Pređašnji opis Uelbek koristio je da prikaže estetski šok stendalovog sindroma kroz koji prolazi junak Džed Marten kada vidi Mišelinovu kartu, koja će promeniti njegove umetničke intencije, ali i druge sfere njegovog života. I tako ova karta postaje nesumnjivo jedan simbol koji upućuje na slojeve romana u kojima je potrebno tražiti semantičke ključeve za dalja otkrovenja. Jedan takav ključ jeste i naziv Džedove izložbe fotografija (prve samostalne) „Karta je zanimljivija od teritorije“ – i upravo naziv pokreće hermeneutičku lavinu: da li je prikaz stvarnosti bolji od same stvarnosti? Da li je prikaz života bogatiji od samog života? Da li je to posao umetnika da od empirije napravi kartu koja će biti zanimljivija i od iskustva? Kako onda prikazati umetnost, i da li bi taj prikaz bio zanimljiviji od same umetnosti? Ovakva hermeneutičnost predstavlja osnovu onoga na šta Uelbek pokušava da odgovori, ali pored same diskusije o umetnosti on unosi mnogo drugih elemenata koji doprinose pravom prikazu veličine složenosti ovog romanesknog sveta.

Naslov romana upućuje na to da posebnu pažnju treba posvetiti reljefnim prikazima, i toga se Uelbek i pridržava, ali na drugačiji način; ne izostaju prikazi francuskih krajolika kojima Uelbek pokazuje sopstveni stav o seoskim sredinama i, nasuprot tome, opisi Pariza kao megalopolisa u kom postoje kvartovi u koje ni taksisti ne zalaze; ali reljefe treba tražiti u opisima pojedinaca i ti opisi predstavljaju prave karte moderne civilizacije u antropološkom smislu. Ono šta se iščitava sa njih nije ni malo prijatno, a kamoli toliko ekstravagantno da bi se doživeo onaj (ne)estetski šok Uelbekovog junaka. To su slike pripadnika

džet-seta koji svoje karijere grade na makijavelističkim principima, jer jedino tako se utapaju u mehanizam koji im daruje sve pogodnosti bez kojih uspješan čovek današnjice ne može da se zamisli; to se iščitava iz mnogobrojnih Uelbekovih digresija o svim tehničkim naprecima – kako je Audi bolji od Citroena ili možda Mercedesa, potom navođenje tačnih naziva automobila (SUV Lexus RX350), fotografskih aparata (Nikon D3X, Samsung ZRT-AV2), i tako dalje. Izuzetno sofisticirana ironija!

Likovi koji su nosioci radnje (Džed Marten i romaneskni lik Uelbek) prikazani su kao usamljenici, ljudi koji su okrenuti drugim vrednostima, umetnosti pre svega. Ovakva diferencijacija u ovim kartama prikazuje jedan sloj romana, a to je svojevrsna diskusija o umetnosti, o odnosu današnje dekadencije – koja je sebe svesna kao krajnje produktivna, ugledajući se u komercijalizaciji i menadžerizaciji svega, pa u konkretnom slučaju i u umetnosti. Uelbek u dva navrata uvodi u dijalog priču o Vilijamu Morisu, i na taj način želi da naglasi da se sa umetnošću dešava isto ono što se dešavalo i u Morisovo vreme, ali dosta pogubnije. U razgovoru Džeda sa ocem jasno se pokazuje stav da između umetnosti i zanatstva ne postoji jasna granica – i ovaj stav se razvija u romanu upravo preko Džeda, koji se od umetnosti obogaćuje; ali opet posredno, jer njegov galerista Franc predstavlja lika koji komercijalizuje njegov umetnički izraz, i upravo tim posredništvom Uelbek kao da ne zavija budućnost umetnosti u crno. Ova briga o budućnosti se nastavlja potom i preko lika pisca Uelbeka, koji je prikazan kao namćorasti usamljenik koji ne uživa u bogatstvu na tipičan zapadnjački način, pokazujući da ni ovom liku fenomen umetnosti radi prodaje ne znači ništa. Ali ubistvo ovog lika predstavlja simbolično sklanjanje ili nestajanje artistike pred božanstvima novca. Romaneskni lik Uelbek je ubijen, i iz njegove kuće uzeta je samo skupocena slika, njegove knjige nisu dirane, i tim ignorisanjem su odbačene na margine. Jer one u konkretnom slučaju

ne poseduju nikakvu novčanu vrednost, i kao takve ostavljene su zaboravu. Alegorijska digresija koju Uelbek unosi u toku opisa ubistva jeste priča o muvama, koja izlazi iz toka pripovedanja, i koja naučnim stilom pokazuje parazitski život ovog insekta, koji se izuzetno brzo reprodukuje. Muve se hrane otpacima organskog porekla, i ako se značenje prenese na ubicu koji odnosi sliku umesto ideja koje su u samom piscu, stvar postaje više nego jasna.

Potom, junak romana, Džed Marten, kada se obogati kupuje imanje u seoskoj oblasti i ograđuje ga žicom, što opet simbolički upućuje na poniznost koju umetnost trpi, i na postupke koje mora da učini da bi se zaštitila. Ovde je to izraženo do ekstrema – zagrađivanjem u žici!

Ekstrem brzine i prolaznosti je takođe jedan od fenomena kojim završava roman. Izložba u budućnosti, u kojoj se prikazuju arhaični proizvodi industije XX veka, pokazuje prirodu prolaznosti čoveka i svega što je ljudsko, jer na kraju: „ostaju samo travke koje njiše vetar, biljni svet trijumfuje u potpunosti.“

Uelbekov stav jeste nesumnjiv – reljefi visokih planina, koliko god bili izuzetni i nedodirljivi, postaju ugroženi sumornom ravnicom koja ih pegla i koja ih unizuje, ne ostavljajući ni kamen kao spomenik. Roman *Karta i teritorija* jeste slika (ili bolje reći karta) samoće koja mori čoveka u svetu ljudi; karta umetnosti koju mori pitanje sopstvenog smisla u svetu komercijalnih zakona; karta *modernog* koju preslikava *modernije*; tačnije karta svih ovih fenomena koja se širi u nedogled, sve dok se ne dođe do krajnje kote, a ta krajnja tačka ogleda se u aktivnom pesimizmu kojim je obojen ovaj roman, ali i na njega se stavlja znak pitanja – da li je kasno za bilo kakav vid aktiviteta?